

## **DIE KERK IN 'N STAAT WAT IN DIE PROSES IS VAN MISLUKKING.**

Inhoud Die NG Kerk se keuse vir “versoening” as die verhouding tussen kerk en staat in die nuwe Suid Afrika het die NG Kerk 'n mederolspeler gemaak in die disfunksionele staat op pad na 'n mislukte staat. Die alternatief vir die verhouding kerk en staat is naasteliefde volgens die Woord van God. Voorgelê aan die ring van Louis Trichardt in sitting 2009.

### **1. 'n Uitgediende model.**

Die NG Kerk het vanaf 1994 gekies vir die woord en standpunt van “versoening” tussen die kerk en staat. Dit was die uitgangspunt van die VAM verslag en jaar. Dit is vervat in die Afrika-visie waartoe die Algemene Sinode homself verbind het in 2002 en dit is ook vervat in die slagspreuk van die Noordelike Sinode van “Bring Hoop” en “Maak 'n verskil” wat baie keer toegepas word op sosiale en welsynsaksies waar die NG Kerk na ander kultuur- en rasse-groepe uitreik.

Die keuse om die kerk en staat verhouding onder die woord “versoening” tuis te bring was om die voorsiene kultuuropstand en kultuurstryd teen die nuwe staatsorde wat in 1994 te weeg gebring is, te vermy en teen te werk.

Die woord “versoening” was van die begin af nooit bedoel om Christelike versoening te wees deur die plaasbekledende werk van Jesus Christus nie. Dit was as sosiale en kulturele versoening bedoel. Want van die begin van hierdie proses af moes die Christelike inhoud en karakter van die kerk terug staan vir 'n multigodsdienstige benadering. Dit was openlik gedemonstreer in die wegneem van die Christelike gebed uit die onderhandelinge vir 'n nuwe staatsbedeling vir multigodsdienstige oomblikke van stilte.

Die NG Kerk se verbintenis tot hierdie model was hoofsaaklik pasifisties.

Versoening het beteken dat lidmate nie in opstand mag kom teen die nuwe staatsbedeling nie. Hulle was as Christene verplig om die nuwe staatsbedeling te aanvaar – omdat die aanvaarding van die nuwe staatsbedeling deur die kerk as “versoening” geglo en aan sy lidmate voorgehou is. Kritiek, teenkanting, opstand en verset is daarmee veroordeel as rassistiese aksies wat “apartheid” wou terugbring.

Versoening het ook 'n boetedoeningskarakter aangeneem. Die wyse waarop lidmate moes versoen was om die verliese wat hulle moes dra in die nuwe staatsbedeling te aanvaar as deel van hulle boetedoening vir die sonde van rassisme. Adriaan Vlok is van hierdie boetedoeninghouding 'n baie tipiese voorbeeld.

In praktyk het dit beteken dat al die onderdrukkende nuwe maatreëls van die owerheid in regstellende aksie en swartbemagtiging, etniese en kulturele suiwering, die opbou van die sentralisering van mag, die materialistiese kontrak tussen 'n ryk wit elite en 'n magtige swart elite wat die middelklas vernietig, die sosialisering van grond en die ontplooi van 'n kaderbeleid in plaas van 'n amptenare beleid vir die staatsdiens, deur die NG Kerk se

lidmate gelate en pasifisties aanvaar moes word as deel van “versoening” terwyl hulle deur die kerk geïnspireer is om sosiale en maatskaplike uitreikaksies in ander kulture te loods om hoop te bring vir hierdie nuwe staatsbestel.

Met hierdie versoeningsposisie wou die NG Kerk homself posisioneer as een van die agente in die tot stand bringing van die nuwe staats- en gemeenskapbestel. Die rol wat die NG Kerk kon speel met “versoening”, was om sy lidmate pasifisties te hou in die opbou van die nuwe magsbestel en hulle diensbaar te maak aan die nuwe magsbestel met sosiale en maatskaplike aksies.

Predikante is nou nog steeds besig om te wys op die groot en invloedryke rol wat die NG Kerk in die nuwe magsopbou kan speel deur die standpunt van versoening en boetedoening te beklemtoon.

Hierdie standpunt van die kerk om “versoening” die model vir kerk en staat verhoudinge te laat wees – is egter deur die nuwe staatsbestel self ingehaai.

Al die prosesse waarin die lidmate pasifisties moes wees soos regstellende aksie, swartbemagtiging en die kaderbeleid, het nie net die owerheid disfunksioneel gemaak nie, dit is besig om die staat as staat te vernietig.

Hierdie staatsverval is iets anders as die verval van die owerheid. Hierdie staatsverval beteken dat die instelling van God wat ons tot 'n gemeenskap verbind – besig is om deur die prosesse waarmee die kerk saamwerk asof dit versoeningsprosesse is – te vernietig.

In hierdie verval van die staat tot 'n mislukte staat – is die “versoeningsmodel” waarmee die NG Kerk as model werk vir die verhouding kerk en staat uitgedien.

Indien die NG Kerk in die volgende jare verbind gaan bly tot hierdie model, sal die NG Kerk sy lidmate in 'n staat van passivisme hou terwyl die staat vernietig word. Hiermee sal die hele NG Kerk dan aanspreeklikheid moet aanvaar vir die mislukte staat met al die onmeetbare menslike ellende wat met die vernietiging van 'n staat gepaard gaan.

## **2. 'n Mislukte staat.**

State kan misluk, nie net owerhede nie. Dit is die amptelike standpunt van VVO wat reeds jare al werk met die evaluering van state. Verskeie state het al verval tot dit wat in staatsleer genoem word “'n mislukte staat”. Die jongste voorbeeld hiervan is ons buurstaat Zimbabwe.

Dit is nie so dat God state in stand hou ongeag die optrede van mense nie. Hierdie geloof in die “geestelike staat” wat altyd daar sou wees omdat die staat 'n instelling van God is, is bygeloof.

Ons kan dit met die huwelik en lewe vergelyk.

Die lewe is 'n gawe van God wat nie aangetas of geminag mag word nie. Mense mag nie mense doodmaak nie. Die feit dat lewe 'n skeppingsdaad van God maak, beteken nie dat lewe onaantasbaar is in hierdie wêreld nie. Lewe, nie net lewenskwaliteit nie, word deur mense vernietig, al is dit 'n skepping en gawe van God. Mense word regtig deur mense doodgemaak, en dan is hulle regtig dood, al is lewe 'n gawe van God. Dis absurd om te beweer dat mense nie regtig kan doodgemaak kan word nie, net omdat God lewe skep nie.

Dit is dieselfde met die huwelik. God skep die eenheid van man en vrou. Daarom is die huwelik 'n instelling van God. Die sonde van mans en vrouens in die huwelik tas nie maar net hulle verhouding aan nie. Dit tas die instelling van die huwelik self aan. Meer, sonde vernietig nie net die verhouding tussen man en vrou nie. Dit kan ook die instelling van die huwelik self vernietig.

Daarom is die Rooms Katolieke geloof in die ewige huwelik 'n bygeloof. Sonde kan net soos wat dit lewe self vernietig, nie net lewenskwaliteit nie, die huwelik as instelling ook vernietig, nie net die verhouding binne die huwelik nie. Waar die eenheid van man en vrou self vernietig is, kan man en vrou nog saambly, maar die huwelik as instelling wat hulle moes saamvoeg, is dood.

Dit geld ook vir die staat. Die staat as instelling kan vernietig word. Dit is iets anders as die verval van 'n owerheid. Waar die staat vernietig word, word die gemeenskap nie net disfunksioneel nie, maar die mense in die staat word weens die vernietigde staat, mense wat mekaar vernietig omdat daar geen staat is waarin hulle meer as naaste saam kan bestaan nie.

### **3. Die Suid-Afrikaanse staat as staat in proses van mislukking.**

Die merktekens van 'n mislukte staat word al meer sigbaar in die Suid Afrikaanse gemeenskap. Die staat word plek-plek die privaat-eiendom van magsgroepe en magspersone. Openbare dienste word opgeëis vir persoonlike belange en enkele groepe en die staatsmagte om die staat te beskerm word plek-plek omvorm om magte te word wat persoonlike of groepsbelange beskerm. Die staat se mag om onreg te straf word ook al plek-plek die mag om mense wat onreg wil teengaan te straf. Openbare aanspreeklikheid teenoor die staat verval vir aanspreeklikheid teenoor enkele magsfigure en magsinstansies.

Die verval van openbare dienste en openbare instellings is nie maar net 'n saak van persoonlike onbevoegdheid van amptenare nie. Die omvang van die verval van openbare dienste en openbare instellings dui iets veel ingrypend – dit dui op die verval van die staat self. Dit is onmiskenbaar so dat daar reeds kragte aan die werk is waarin die Suid Afrikaanse staat merkbaar in 'n proses van 'n mislukte staat is.

### **4. Dringende herbesinning.**

Die NG Kerk is op die oomblik nie 'n profeet teen die mislukking van die staat nie. Hy is in 'n groot mate een van die rolspelers in die proses om die staat te laat misluk.

Dit is nêrens meer sigbaar as in die NG Kerk se opbou van die leierskapbeginsel en inwendige sending nie.

Hiervoor is die parallel met die “Duitse Christene” tydens die opbou van die Derde Ryk verhelderend.<sup>1</sup> Die opkoms van die gevoel en denke vir ’n nuwe magstaat in Duitsland het uitgeloop op die poging van die “Duitse Christene” om ’n nuwe eenheidskerk te stig: die Duitse Kerk. Al die ander kerke is deur ’n staatsondersteunde poging ontbind om op te gaan in hierdie nuwe eenheidskerk. Die nuwe eenheidskerk het twee fokuspunte opgebou: leierskap en inwendige sending.

Predikante was nie meer gesien as Woord bedienaars nie. Hulle is voorgehou as leiers vir die nuwe kerk en gemeenskap. Deur hierdie nuwe predikante profiel is die nuwe kerk tot standgebring: deur predikante wat hulleself as leiers opgestel het teenoor die kerklike vergaderinge en gemeentes. Hulle was die draers van die visie en missie van die nuwe eenheidskerk vir Duitse Christene.

Die tweede beginsel vir hierdie nuwe kerk was “inwendige sending”. Dit is as evangelisasie voorgehou, maar was eintlik die verduitsing van die hele kerk. Selfs die kerklike jeugbewegings moes opgaan in die nuwe verduitsing.

Wat was hierdie “Duitse Christene” wat met “inwendige sending” besig was? Dit was die parallel vir die opkoms van die Duitse magstaat. Deur die kerk parallel te ontwikkel op die magsvisie van die staat, het die kerk effektief alle teenkating teen die magsopbou verloor en is hulle meegevoer in die magswêreld van Duitse idealisme.

Die verset hierteen het gekom van die “Bekennende Kirche” met die Barmen verklaring. Die “Bekennende Kirche” was in teenstelling met die populêre siening in die Afrikaanse kerklike gemeenskap, teenkating teen die nuwe eenheidskerk. Hulle het die verskeidenheid van kerke in belydenis en tradisie gehandhaaf en die Lutherse, Gereformeerde en Verenigde Kerke verenig in verset teen die ontbinding en opgaan van hierdie verskeidenheid van kerke binne die nuwe eenheidskerk van die Duitse magstaat.

Die krag hiervoor is grotendeels geput uit die werk van Karl Barth wat met sy dialektiese teologie alle politieke en liberale teologie se onbybelse karakter aan die orde gestel het.

Die NG Kerk het hom grotendeels in hierdie jare waarin die Suid Afrikaanse staat al meer van ’n gesagstaat na ’n magstaat omvorm is, ingekeer in twee groot sake: die opbou van die leierskap beginsel vir predikante en die inkeer in ’n nuwe inwendige sending: die “emerging churches”. Dit is nie toevallig nie. Dit gaan gepaard met die visie vir ’n nuwe eenheidskerk in Suid-Afrika: die nuwe nasie kerk met die tipiese Afrika idealisme.

Terwyl die staat besig is met die opbou van sy “Afrika-visie” en gesentraliseerde mag, het in die NG Kerk ’n parallel ontwikkel om ’n nuwe nasie kerk met ’n Afrikavisie op te bou om deel van die nuwe magsopbou in Suid Afrika te wees. Hierdie nuwe magsopbou

---

<sup>1</sup> Klaus Scholder gee ’n volledige en deurtastende uitleg van hierdie beweging in “The Churches and the Third Reich. Vertaling van “Die Kirchen und das Dritte Reich”, 1977.

van “Afrika-Christene” soek ook ’n eenheidskerk waar alle bestaande kerkinrigtings moet ontbind en opgaan in die nuwe eenheidskerk vir en vir Afrika.

Op hierdie wyse is ’n groot deel van die NG Kerk deel van die magsvorming wat die staat op die pad van ’n mislukte staat gesit het. Hierdie magspel word verhul in die beskuldiging dat as jy nie deel van hierdie nuwe magsopbou is nie, is jy “rassisties” en wil jy nog apartheid bevorder.

Binne hierdie parallelle ontwikkeling van die NG Kerk met die opbou van ’n magstaat met ’n geslote Afrika-visie, is dit nie vir die kerk moontlik om ’n profetiese rol teen die magsopbou te speel nie. Enige profetiese optrede word verdag gemaak as sou dit teen “versoening” wees.

Die verval van die staat in so ’n mate dat ons waarskynlik al ver op pad is in die proses van ’n mislukte staat, vereis dat die kerk ’n nuwe posisie sal moet inneem teenoor die staat. Anders sal die NG Kerk, nes die Duitse Kerke moes, medeverantwoordelik wees vir die verval van die staat met al die mensvernietigende gevolge wat dit vir hierdie land gaan inhou.

Om nog “versoening” op te bou met ’n magsvorming wat die staat op die pad van ’n mislukte staat stel, is nie Christelik nie. Dit is opportunistiese materialisme.

Die proses van staatsverval vra ernstige herbesinning oor die kerk se rol in hierdie magsopbou wat die staat tot mislukking doem.

## **5. ’n Alternatief.**

Wat is die alternatief op die huidige “versoeningsmodel” van binne die NG Kerk?

Versoening laat geen ruimte vir onderskeid, distansie of vyandskap tussen kerk en staat nie. Versoening stel die kerk in die rol om elke keer ’n weg te vind en te soek om met die magsopbou van die owerheid vrede te maak. Versoening plaas die druk op die kerk om ’n ontkennde rol in te neem teenoor staatsvyandige prosesse binne die land op die oomblik.

Die Christelike alternatief – is naaste liefde. Die Kerk is wens sy verbintenis tot Jesus Christus as Here verbind tot ’n eiesoortige naaste liefde. Dit is ’n naaste liefde waar Christene hulle vyande moet liefhê.

In hierdie verhouding kan ’n owerheid as vyandiggesind en vyandig teenoor die staat, die geloof en waardes van die Kerk erken word, sonder dat die kerk tot geweld, haat, woede en ’n wedersydse vyandskap verbind is.

Binne hierdie verwysing kan die kerk magsmisbruik, sonde en die afbreek van die staat aanspreek, sonder om homself as vyand of vyandig teenoor die owerheid en staat op te stel. Binne hierdie verwysing kan die kerk hom ook distansieer en onttrek uit die prosesse waarin die owerheid besig is om die staat te laat misluk en op hierdie wyse nie

medeaanspreeklikheid vir mislukking van die staat te moet dra nie. Binne hierdie verwysingsraamwerk kan die lidmate uit die pasifistiese rol opstaan waardeur hulle eintlik die magsopbou wat die staat vernietig bevorder, sonder dat dit rewolusie, terreur of oorlog is.

Waar die kerk nie baie vinnig 'n alternatief gaan skep vir sy lidmate vir die uitgediende model van “versoening” nie, gaan die kerk 'n medeverantwoordelikheid kry in die mislukte staat waarvan die gevolge baie meer ingrypend en vernietigend sal wees as die van die vorige ideologie. 'n Staat wat disfunksioneel of wanfunksioneel is, is totaal iets anders as 'n mislukte staat.

Opgestel deur ds. PJ Kriel vir die Ring van Louis Trichardt